

תקוטי חזקה שעל פי הוראת התורה – שהוראת התורה היא גם נתינת כח – מעלין בקדש, ימשיך עבודתו הטובה לטובת הכלל והפרט הלוך ומוסיף, ויעשה מתוך בריאות הנכונה ומתוך שמחה וטוב לבב.

בכבוד ובברכה.

מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

לזכות

התי ישראל ארי ליב שיחיו

לרגל הכנסו לעול המצוות

די אייר ה'תשע"ו

שנת הקהל את העם

ולזכות אחיו

ברוך שמואל, דוד מנחם מענדל, אברהם ויוסף יצחק

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' אליעזר שמאי וזוגתו מרת בתי חי שיחיו קיובמאן

ולזכות זקניהם שיחיו

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת טובה צפורה שיחיו קיובמאן

ולעילוי נשמת

הרה"ת ר' דובער וזוגתו מרת חנה מרים ז"ל מאסטראף

ת' נ' צ' ב' ה'

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תש"ל

חלק ב – יו"ל לש"פ קדושים, וא"ו אייר, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

הקב"ה, הרי אין מקום כלל לאיזה פחד שיהי, כיון ש(כמו שכתוב) ה' צלך על יד ימינך. ויתבונן בהאמור עד שיהיו הדברים חקוקים בזכרונו, והשם יצליחו.

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו ובכל יום חול קודם הנחתם להפריש פרוטות אחדות לצדקה, וכן אשר יבדקו את המזוזות בדירתם — באם לא נעשה זה במשך שנים עשר חדש האחרונים — שתהיינה כולן כשרות כדין. בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

ב

בי"ה, י"א אייר, ה'תשכ"ה
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יצחק שי' אגסי

שלום וברכה!

נעם לי לשמוע מכבר שמנצל השפעתו ומעמדו לסייע בידי החרדים לדבר ה' באופן המתאים, על ידי המשרד שלו, ובתוכם אנשי חב"ד ומוסדות חב"ד. ועוד זאת, שעושה הן בעניני הצבור והן לטובת אנשים פרטים.

ובודאי לדכוותי גודל ערך הענין לא צריך אריכות, ושכר מצוה מצוה, ורק אצטט בזה פתגם אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע, ששמענו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שואהבת לרעך כמוך הוא כלי וצנור לואהבת את ה' אלקיך, שאהבת ה' היא מהמצוות היסודיות של כל התורה, ובלשון רבנו הזקן אהבת השם היא יסוד לרמ"ח מצוות עשה והיא כוללת יראת השם שהיא יסוד לש"ס מצוות לא תעשה. נמצא שואהבת לרעך כמוך היא יסוד לכל תרי"ג מצוות, ובלשון רבי עקיבא — כלל גדול בתורה.

(שכמו שכתוב) ה' צלך על יד ימינך: תהלים קכא, ה.

ב

מר יצחק שי' אגסי: מנהל לשכת שר הפנים. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ה אגרת ט'טסז. חכ"ח אגרת י'תקסב.

ושכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

פתגם אדמו"ר הזקן .. ששמענו .. מכ"ק מו"ח אדמו"ר: ראה "היום יום" ו תשרי. ספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבת ישראל ס"ו (ע' תרכז ואילך). וש"נ. וראה גם אג"ק חט"ו אגרת ה'תקצז, ובהנסמן בהערות שם. חט"ו אגרת ה'תקלא. ויד. ח"ח אגרת ו'תרלג. ועוד.

שואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח.

לואהבת את ה' אלקיך: ואתחנן ו, ה.

ובלשון רבנו הזקן אהבת השם היא יסוד כו': ראה תניא רפ"ד.

ובלשון רבי עקיבא — כלל גדול בתורה: תו"כ ופרש"י קדושים שם.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ קדושים, וא"ו אייר הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ אחרי, מבה"ח אייר ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ אחרי).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' אייר, ת"ת שבת"ת, ה'תשנ"ו (ופרצת),
שנת הקהל

מאה וחמשים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

לג. המדובר לעיל (סכ"ט) אודות ענין ה"מעמד", קשור עם ה"מלוה מלכה" שנערכת במוצש"ק זה לטובת ה"מעמד"¹⁵¹.

ואע"פ שאין לדבר עתה אודות הענין שאסור לטלטל בשבת — הרי יכולים לדבר אודות המשקה שיקחו מהתוועדות זו כדי לחלק ב"מלוה מלכה".

ויש להתחיל בזה עתה, בהתוועדות דיום הש"ק, בזמן של רעוא דרעיון¹⁵², ולהמשיך ב"מלוה מלכה", "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁵³, שבודאי תמהר את ביאתו, ביחד עם הגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה עבור ה"מלוה מלכה".]

(151) ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר תשכ"ח ס"ג; סיו"ז (ת"מ חנ"ב ס"ע 336 ואילך; ס"ע 347 ואילך). וש"נ. (152) זח"ב פח, סע"ב. (153) פע"ח שער השבת ספכ"ד. סידור האריז"ל כוונת הבלדה ומוצ"ש.

הוספה

בי"ה, ח' אייר תשכ"ה

ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ו ניסן — שהתאחר בדרך הילוכו —

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, למילוי משאלות לבבו לטובה בענינים שכותב.

ולכתבו אודות הפחד וכו', כיון שעל האדם לעשות את התלוי בו בדרך הטבע, עליו לשאול עצת רופא ולקיים הוראתו,

ועוד ועיקר — שצריך להתבונן בענין השגחה פרטית, שהוא יסוד אמונתנו ותורתנו תורת חיים, אשר השם יתברך משגיח על כל אחד בהשגחה פרטית, וכיון שהשם נמצא בכל מקום ובלשון רבנו הזקן בספרו תניא קדישא ריש פרק מא', השם נצב עליו (על כל אחד ואחד), וכיון שנמצא במחיצתו של מלך מה"מ

מצילום האגרת.

יא. הביאור בפירושו רש"י על הפסוק⁶¹ "ויעש כאשר צוה ה' את משה", "כשהגיע יום הכפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא הי' לובשן לגדולתו, אלא כמקיים גזירת מלך",

— דכיון שפרשה זו נאמרה בסמיכות (מיתת שני בני אהרן⁶² ב"ר"ח ניסן, יש מקום לומר שגם "ויעש גו" הי' באותו זמן (ולא ביוהכ"פ, חצי שנה לאח"ז)⁶³ — לא בפועל, אלא שקיבל על עצמו לעשות זאת, כפי שפירש רש"י בפ' בא⁶⁴ "וילכו ויעשו", "מכיון שקבלו עליהם .. כאילו עשו". אבל עפ"ז אינו מובן החידוש שדבר, שהרי יודעים כבר מפ' בא שהקבלה נחשבת לעשי'. ולכן מפרש רש"י כאן "ויעש" כפשוטו⁶⁵ — "כשהגיע יום הכפורים".

וממשיך רש"י לבאר החידוש שבדבר — בשתים:

"עשה כסדר הזה" — שפירש רש"י לפני"ז על הפסוק⁶⁶ "ובא אהרן גו'", "אמרו רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא, ואמרו שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, חוץ מביאה זו כו'", אף שמשה אמר לו בסדר אחר, כפי שנכתב בתורה⁶⁷.

אבל, ע"פ האמור ש"עשה כסדר הזה", ולא כהסדר שאמר הקב"ה

למשה, איך אפשר לומר על זה "ויעש כאשר צוה ה' את משה"?

ובנוגע למקומות שבהם לא פירש רש"י מאומה — מצינו במפרשי רש"י (שפ"ח ס"פ (צו), שבפ' בהעלותך (ט, ה): "ויעשו את הפסח", אי אפשר לפרש להגיד שבחן, "מפני שכל אותה פרשה מדברת בגנותן של ישראל, כמו שפירש רש"י שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד". וכן בפ' קרח (יז, כו): "ויעש משה", אי אפשר לפרש להגיד שבחו, "כיון שהוא שלוחו של מקום, דחזקה שליח עושה שליחותו, ואין זה שבח לשליח כשעושה שליחות משלחו". ובפי' הרא"ם (הובא בשפ"ח שם) מבאר הטעם שלא פירשו בפ' בהעלותך, ומסיים: "אך בפרשת קרח גבי ויעש משה .. שלא דרשו כלום, לא ידעתי למה" (וראה לקו"ש שבפנים הערה 5).

(66) טז, כג.

(67) וע"ד פירושו רש"י על הפסוק (פקודי לח, כב) "ובצלאל גו" עשה את כל אשר צוה ה' את משה", "אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפי' דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני, כי משה צוה לבצלאל

(61) פרשתנו טז, לד. (62) ובפרט שזהו ענין של פיקוח נפש — "שלא ימות כדרך שמתו בניו" (פרש"י ריש פרשתנו), הרי בודאי שהקב"ה — וכן משה רבינו — לא דחה ענין זה. (63) שהרי דוחק לחלק את הפרשה — ועאכו"כ פסוק זה עצמו — לבי זמנים, שכל הפרשה, כולל גם התחלת הפסוק "והיתה זאת לכם לחוקת עולם גו'", נאמרה ב"ח ניסן, וסיום הפסוק "ויעש גו'" — ביוהכ"פ. (64) יב, כח.

(65) ולכן, בכל מקום שנאמר "ויעש" וכיו"ב מפרש רש"י באופן אחר משאר המקומות [ולדוגמא: בפ' בשלח (יד, ד): "ויעשו כן", "להגיד שבחן ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל ורדפנו, אנו צריכים לברוח, אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם"; בס"פ צו: "ויעשו אהרן ובניו", "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל"; בפ' בהעלותך (ח, ג): "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"], כי אין לומר אותו חידוש ב"פ (לקו"ש שבפנים הערה *11).

ולכן מוסיף רש"י: "ולהגיד שבחו... כמקיים גזירת מלך", שעיקר ההדגשה היא (לא על "כאשר", אלא) על "צוה".

וחידוש זה "שלא הי' לובשן לגדולתו", נאמר בנוגע לבגדי הבד דיוהכ"פ, ולא בנוגע לבגדי זהב, שלכאורה הם "לכבוד ולתפארת" * וחשובים יותר⁶⁸ — דכיון ש"לא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר"⁶⁶, יש מקום לומר שבגדים אלו הם (לא מצד הגדולה — כבוד ותפארת⁶⁹ — של כהונה גדולה, אלא) "לגדולתו" (של אהרן), ולכן אין לו להשתמש בהם ביוהכ"פ אחר, כיון שמשנתה משנה לשנה (משא"כ המשכן, הבגדים וכו') —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 128 ואילך.

יב. ויש להוסיף ולבאר בנוגע ל"ויעש גו", שקאי על יוהכ"פ — שנאמר באותו פסוק שבו מדובר אודות ענין שנאמר בר"ח ניסן:

כאשר אהרן שמע ממשה רבינו ציווי זה, הנה למרות שמדובר אודות ענין שיצטרך לעשות לאחר חצי שנה, התחיל תיכף ומיד להתכונן לקיים את הציווי!

* שנאמר⁷⁰ בעיקר על בגדי זהב, וגם על הנמנה לבסוף — בגדי הבד שלו (ופשיטא דבגדי שש הם לכבוד ולתפארת יותר מסתם בגדים). ולהעיר מסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג ב' 1910: "שהם מזהב שוהם וישפה וזולתם מהאבנים הטובות והיפות" (וכותב כן אף שגם בבניו כתוב⁷¹ "לכבוד ולתפארת"!).

לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו... א"ל משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה וכו'".

ובנדר"ד הרי זה חידוש גדול יותר — כי: בנוגע לעשיית המשכן, הי' לצלאל הכרח ע"פ שכל שהסדר צ"ל באופן אחר, שהרי "מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו", משא"כ בנוגע לסדר העבודה ביוהכ"פ

אין הכרח לומר על הפסוק "ובא אהרן" ש"אין זה מקומו של מקרא זה", וכמוכן גם מדברי רש"י שענין זה "אמרו רבותינו" דוקא, ומוסיף "נתנו טעם לדבריהם במסכת יומא", ואעפ"כ אינו מפרש את הטעם, כיון שאין זה מוכרח בפשוטו של מקרא. וזהו החידוש — שאעפ"כ כיון אהרן ו"עשה כסדר הזה".

(68) לכאורה אפשר לתרץ שבגדי בד הם חשובים יותר מבגדי זהב, וראי' לדבר ממ"ש

ביוסף: "וילבש אותו בגדי שש (בד) וישם רביד הזהב על צווארו" (מקץ מא, מב), ומזה שלא הלבישו בגדי זהב (ורק שם רביד זהב על צווארו), אלא בגדי שש, מוכח, שבגדי שש חשובים יותר. אבל, רש"י מפרש שם: "בגדי שש, דבר חשיבות הוא (ומוסיף) במצרים" (דוקא), משא"כ עתה, כאשר בני נמצאים (לא במצרים, אלא) במדבר — בגדי זהב חשובים יותר מבגדי שש.

(69) ובפרט שבבגדים אלו לא שייך כבוד ותפארת שעיקרו בפני הרואים (ראה מו"נ ח"ג פמ"ה) — כיון שלבישת בגדים אלו היתה בשביל העבודה בפנים, ששם לא הי' אף אחד (ואפילו בשעה שיצא בהם לצורך העבודה בחוץ, הי' זה לזמן קצר בלבד, כך, שלא ראוהו רבים).

(70) תצוה כת, ב.

(71) שם, מ.

כיון שהרמב"ם מדבר רק אודות הענין ששייך לכל ישראל; אבל המשנה מוסיפה שהכוונה היא שלא ישארו בענין הירושה ("ירשו ארץ") בלבד, אלא שתהי' גם העבודה באופן ד"מטעי" ועד ל"מעשה ידי".

לב. ויש להוסיף ולקשר גם עם משנ"ת במאמרי חג הפסח¹⁴¹ אודות הפסוק¹⁴² "כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה", שזהו מה שנעשה מלמעלה, ולאח"ז באים ג' ענינים — "וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה":

"וירשוה" — הוא הענין ד"ירשו ארץ", שזוהי דרגא ששייכת לכל אחד ואחד מישראל.

"וזרע עבדיו ינחלוה" — הוא ע"ד הענין ד"נצר מטעי", כי "ינחלוה" קאי על שבט לוי ש"ה' הוא נחלתו"¹⁴², והיינו, שיש להם שייכות לעבודה בביהמ"ק, אבל אעפ"כ, אין זה באופן שהם חייבים להיות במשך כל הזמן בביהמ"ק, אלא יכולים לצאת מביהמ"ק, ואפילו לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ שגושה טמא ואוירה טמא¹⁴³, שהרי לא הוזהרו שלא להטמא, ולכן הרי זה בדוגמת "נצר מטעי", שקאי על יהודי שעוסק בעבודה דקיום המצוות, אבל לא באופן שזהו כל ענינו.

"ואוהבי שמו ישכנו בה" — הוא ע"ד הענין ד"מעשה ידי להתפאר", דקאי על מי שכל ענינו אינו אלא העסק בתומ"צ, שזהו ענינו של כהן, שאסור לו להטמא¹⁴⁴, לפי¹⁴⁵ שצריך להיות בביהמ"ק — "לשכנו תדרשו ובאת שמה"¹⁴⁶ — באופן של קביעות, כיון שכל ענינו הוא "לעמוד לפני ה' לשרתו"¹⁴⁷ (דאף שהרמב"ם¹⁴⁸ מביא פסוק זה בנוגע לכללות שבט לוי, הרי זה בעיקר אצל כהנים); וגם הענין ד"להתפאר" (שנאמר על עבודה זו דוקא) קשור עם כהונה — שהרי בגדי כהונה הם "לכבוד ולתפארת"⁷⁰, וגם כללות ענינו של ביהמ"ק (שבו נמצאים הכהנים) הוא באופן ד"תפארת אדם לשבת בית"¹⁴⁹ (נוסף לכך ש"כל מי שאין לו בית אינו אדם"¹⁵⁰), והרי ביתו של הקב"ה הוא ביהמ"ק.

*

(141)	עקב יו"ד, ט. פ' שופטים יח, ב.	(146) פ' ראה יב, ה.
(142)	גיטין ח, רע"ב. וש"נ.	(147) עקב שם, ח.
(143)	ראה אנציק' תלמודית ערך טמאת כהנים בתחלתו (כרך כ ע' רנד ואילך). וש"נ.	(148) סוף הל' שמיטה ויובל.
(144)		(149) ישעי' מד, יג.
(145)		(150) ראה יבמות סג, א ובתוס' שם. וראה גם תר"מ חנ"ד ריש ע' 202. וש"נ.

להתפאר" — מדוע נאמר "להתפאר" בנוגע ל"מעשה ידי" דוקא, ולא בנוגע לשאר הענינים?

ואף שיש לפרש שתיבת "להתפאר" קאי על כללות הענין, מ"מ, לא נאמרה תיבה זו בהתחלת כל הענין, וגם לא באמצעו, אלא בסמיכות ל"מעשה ידי" דוקא.

והביאור בזה — בקיצור:

החילוק בין "מטעי", נטיעת דבר הצומח, ל"מעשה ידי" — שנטיעה, אף שיש בה עבודת האדם, חרישה וזריעה וכו' (וכאשר לא יורדים גשמים, צריך להשקות בעצמו), יש צורך בענינים נוספים כדי שתהי' הצמיחה, כמו גשמים, והעיקר — כח הצומח שבארץ, "ארץ ממנה יצא לחם"¹³⁸; משא"כ מעשה ידים הו"ע שנעשה ע"י עבודת האדם כשלעצמה.

ומזה מובן שענין ההתפארות — "להתפאר" — לאמיתתו הוא ב"מעשה ידי" דוקא, כיון שזהו ענין שבא בכח עצמו, משא"כ בנוגע ל"מטעי", שזקוק לענינים נוספים, אינו יכול להתפאר בכל לבו.

לא. ובנוגע לענינו — יש אצל בני"ג אופנים: אלו שהם בבחי' "ירשו ארץ", אלו שהם בבחי' "מטעי", ואלו שהם בבחי' "מעשה ידי"; ואצלם דוקא ישנו הענין ד"להתפאר".

והענין בזה:

לכל לראש נאמר "לעולם ירשו ארץ", שענין הירושה הוא — כלשון התניא¹³⁹ — ("הון עתק) שלא עמל בו", וכפשטות דין הירושה, שאם הוא רק "בן", ללא נפק"מ מהו מעמדו ומצבו, הרי הוא יורש הכל, ולכן שייך ענין זה לכאו"א מישראל, כי, "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא"⁴⁸, ולהיותו בן אברהם יצחק ויעקב, יורש הוא את כל הענינים.

אמנם, כיון שהכוונה היא שיהודי יעבוד עבודתו בקיום התומ"צ, וסוכ"ס "לא ידח ממנו נדח"¹⁴⁰ — הנה על זה ממשך בכתוב: "נצר מטעי", שקאי על יהודי שעובד עבודתו בקיום התומ"צ; אבל אעפ"כ, עדיין אין זה באופן שכל עבודתו היא אך ורק בעניני התומ"צ, אלא יש לו עסק גם עם הוויות דעלמא.

ולאח"ז באים להענין ד"מעשה ידי" — שכל עבודתו היא רק בעניני תומ"צ; ועל זה נאמר "להתפאר", כיון שבעבודה זו מתפאר הקב"ה.

ועפ"ז מובן מדוע לא הביא הרמב"ם סיום הפסוק (כנ"ל סכ"ב) —

(140) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(138) איוב כח, ה.

(139) פל"ג.

— אמנם פסוק זה בא ללמדנו חידוש אחר (כנ"ל סי"א), אבל כך הי' בפועל, שמיד כששמע הציווי, התחיל להתכונן לעשותו, ולכן קבעתם התורה בפסוק אחד. —

וזוהי גם הוראה בנוגע לאופן ההנהגה בעניני תומ"צ — שכאשר שומעים ציווי, הנה תיכף ומיד צריך להחליט לקיימו בפועל ממש.

יג. וכן הוא גם בקצה ההפכי, שכשנמצאים בגלות בחושך כפול ומכופל, מראה הקב"ה תיכף ומיד, מבלי להמתין כו' — כפי שאירע בנוגע להמדובר לאחרונה אודות הנשים הנכריות ושאלת מיהו יהודי:

ובהקדמה:

ענין זה התחיל עם החלטה של תשעה אנשים, ובזה גופא — לאחרי שחמשה גברו על ארבעה. ואח"כ נתקבלה ההחלטה ע"י 120 אנשים, באמרם, שהם מדברים בשם שנים וחצי מליון יהודים, שאין צורך, ח"ו, בגיור כהלכה, אלא די ששואלים אותו אם הוא רוצה בחלק בארץ ישראל, וכשמשיב בחיוב, הרי הוא יהודי!

ואח"כ בא רב ואמר, שבאמת יש צורך בגיור כהלכה, אבל יש להקל בנוגע לאלה שבאים ממדינת רוסיא, והיינו, שכאשר בא גוי או גוי' מרוסיא, ואומרים שרוצים חלק בארץ ישראל, יש להנפיק להם תעודה שהם "יהודים", וליתן להם חלק בארץ.

[לכאורה: אם מקילים בנוגע לגוי מרוסיא, מהו החילוק בין גוי רוסי לגוי שבא מסקוטלאנד? ! — ובכן, שאלה זו שאלו רק השמאלנים... ובכל אופן, לאחרי שעבר משך זמן, ואף אחד לא מחה על זה, נקבע הדבר !]. וראה זה פלא: מיד לאחרי זה — על אתר, תוך כדי דיבור — באו הרוסים והתיישבו על יד תעלת סואץ, והכריזו שאסור ליהודים לטוס הלאה!

וכאן רואים מיד את קשר הענינים: כשנותנים לרוסים חלק בארץ ישראל, פיורשו של דבר, שיש להם דעה שם. וכיון שכן, הרי הם מביעים מיד את דעתם: עד כאן הנכם יכולים לטוס, ומכאן והלאה אינם יכולים לטוס! לולי זאת — אי אפשר להבין מה קרה לפתע, והגע עצמך:

במשך כל הזמן — שלש שנים, מלפני שבועות תשכ"ז — סיעו הרוסים למצרים לא רק בנתינת עצות, אלא גם במשלוח נשק ואנשים (כולל גם "גנרלים", שגם נהרגו שם!...), כך, שנכנסו לשם לא רק ברגל אחת אלא בשתי רגלים... אבל עשו זאת בחשאי, וכאשר רצו לומר דבר-מה ליהודים, עשו זאת ע"י "שגריר" וכיו"ב, ומעולם לא היתה להם "העזה" לומר דבר ישירות ליהודים.

וכיון שכן, למה לא עשה הקב"ה שמצב זה ימשך עוד קצת זמן, עד שיבוא משיח? — מה קרה שלפתע אמרו שיהודים לא יכולים לטוס הלאה! ?
אך הענין הוא, שכיון שזהו דור יתום, מראה הקב"ה את המצב לאשורו: כשאומרים שיש לרוסים חלק בארץ ישראל — נוחלים מיד "מפלה", שהרוסים מביעים את דעתם בעניני ארץ ישראל ומכריזים: עד כאן תלכו, ולא יותר!

כל זמן שלא אמרו שיש לרוסים חלק בארץ ישראל, לא הי' מקום שיביעו דעתם בנוגע לארץ ישראל, כיון ש"ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו"⁷². — הם אמנם לא יודעים שזהו הטעם, אבל לפועל לא הביעו את דעתם. אבל כאשר אומרים שיש לרוסים חלק בארץ — אזי מיד אומר: אהה! ... כיון שאתה אומר שיש לי חלק בארץ, אזי אנהג בעלות ("איך וועל פראווען בעה"ב"שקייט") בארץ ישראל! ואכן מתיישב על הגבול (אם כי מעבר לגבול), ואומר בפירושו: עד כאן הנכם יכולים ללכת, ולא יותר! ... יד. אבל, הדור הוא יתום כל כך שלא מקשרים את הדברים, ואין פוצה פה ומצפצף!

ותמורת זה, מסית היצה"ר — בהיותו "אומן במלאכתו"⁷³ — שצריך לטכס עצה לזה, ומהי ה"עצה" — להפגין נגד רוסיא שתתיר ליהודים לצאת משם!

במקום לערוך הפגנות ולזעוק נגד רוסיא — היפך הוראת חז"ל⁷⁴ "אל תתגרה בגוי קטן" [אפילו בגוי קטן, ומזה מובן במכ"ש בנוגע ל"גוי גדול", ואעפ"כ בותרים להתגרות "בגוי גדול" דוקא] — שזהו דבר שאינו מועיל, ואדרבה: יכול לקלקל — אמור קאפיטל תהלים, שבודאי יכול לעזור, ולכלל-הפחות אינו מקלקל!

טו. ועוד ענין בזה — בנוגע למה שצועקים בהפגנות "שלח את עמי":

תיבות אלו הם חלק מפסוק בתורה⁷⁵, שסיומו "ויעבדוני" ואילו כאשר מכריזים רק "שלח את עמי", ללא הסיומ "ויעבדוני" — הרי זה היפך הכוונה!

יש דין ש"כל פסוקא דלא פסקי" משה אנן לא פסקינן"⁷⁶. והרי אין זו גזירת הכתוב, אלא דבר שיש לו הסברה: כיון ש"לא פסקי" משה", הרי מוכח שהענין לא נסתיים, אלא עומדים באמצע הענין, ושייך להמשך

(72) פרש"י ר"פ בראשית.

(73) ראה שבת קה, ב.

(74) ראה פסחים קיג, א.

(75) וארא ז, טז. שם, כו. ט, א. שם, יג.

(76) תענית כז, ב. וש"נ.

וכיון שאנו מבקשים בכל יום סלח לנו — לאחרי הקדמת בקשת נתינת-כח על זה: "והחזירנו בתשובה שלימה לפניך", ובודאי שהקב"ה מקיים בקשה זו, כיון שרוצה בתשובתם של בני" — הרי "כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין" (כפס"ד הרמב"ם¹²⁸), שהפירוש בזה הוא — תיכף ומיד ממש, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ובעגלא דידן.

* * *

כט. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ב) אודות המשנה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", שקאי על עולם התחי', שקשור עם ענין הגאולה — הרי זה קשור גם עם ענין הצדקה, שזהו ענין שנוגע בעיקר בזמן הזה, כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק¹²⁹ ש"כל עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות משיחא היא עבודת הצדקה", דכיון ש"נפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים שהיא בחי' עשי', אין דרך כו' כי אם בבחי' עשי' שהיא מעשה הצדקה" (נוסף על המבואר שם¹³⁰, וגם באגה"ת¹³¹), אודות הצורך להרבות בצדקה לפי ש"כל אשר לאיש יתן בעד נפשו"¹³².

וכל זה — בנוגע לענין הצדקה בכלל, ובפרט — הרי זה בנוגע לענין ה"מעמד"¹³³, כפי שנתבאר ענינו במכתב של הרה"צ ר' אהרן מסטראשעלא¹³⁴, ובארוכה — במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³⁵ (אף שבכלל יש רק מעט מכתבים מרבותינו נשיאינו אודות ענין ה"מעמד", שכן, מלבד זאת שיש מכתבים שלא נדפסו, הנה גם במכתבי רבינו הזקן שנדפסו¹³⁶ מדובר אודות המעמדות של רבותינו שבאה"ק, או אודות הצדקה בכלל, ולא אודות ענין המעמד בפרט).

ומובן, שנתינת המעמד יכולה להיות גם עבור הזולת, שהרי "זכין לאדם שלא בפניו"¹³⁷, ובדרך ממילא מזכים אותו בכל הענינים וההשפעות שנמשכים עי"ז מלמעלה.

ויה"ר שנתינת ה"מעמד" תפעל הן למעלה והן למטה.

ל. הביאור במשנת "כל ישראל כו'":

ובהקדים הביאור בנוגע לסיומ הפסוק "נצר מטעי מעשה ידי

(128) ה'י תשובה פ"ז ה"ה.

(129) ס"ט.

(130) ס"י.

(131) פ"ג.

(132) איוב ב, ד.

(133) ראה לקמן סל"ג.

(134) ראה מגדל עז (כפ"ח תש"מ) ע' שכז

ואילך. וש"נ.

(135) ראה אג"ק שלו ח"ב ס"ע נב ואילך.

(136) ראה אג"ק שלו ב"מבוא" ע' 21

ואילך. וש"נ.

(137) עירובין פא, רע"ב (במשנה). וש"נ.

אחד (כנ"ל). ועל זה אומר אדה"ז, שכל ספקות אלו אינם קיימים כלל, אלא "נכון לבו בטוח בה" .. בלי שום ספק וס"ס בעולם".

והראי' לזה — "כמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח", שמזה מוכח: (א) שהמחילה אינה דוקא למי שחטא פעם אחת בלבד, אלא גם למי שחוטא כמה פעמים (שהרי "בכז יום ויום ג"פ מברכי' בא"י חנון המרבה לסלוח"). (ב) שהמחילה אינה תלוי' בעת רצון דוקא, שהרי עת רצון היא רק "בשעה שהציבור מתפללין"¹²⁵ או בזמנים מיוחדים בשנה, ולא ג' פעמים בכל יום; (ג) שהמחילה אינה תלוי' בכוונה אמיתית, שהרי על-פי דין כוונה אינה מעכבת בתפילת שמו"ע (מלבד ברכה ראשונה)¹²⁶. וכיון שאעפ"כ "מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" (בהזכרת השם) — מוכח שאין "שום ספק וס"ס בעולם" שנתקבלה תשובתו.

ומסיים רבינו הזקן: "אלא אין כאן שום ספק כלל", שבוזה נכללים כל הספיקות הנ"ל, ולכן אינו צריך לחזור ולומר "בלי שום ספק וס"ס בעולם".

כח. ועתה נבוא לבאר מ"ש רבינו הזקן "והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"¹²⁷:

ויובן ע"פ מ"ש רבינו הזקן בשו"ע⁹⁷ בנוגע לברכת המוציא: "אם הוא מסופק אם בירך ברכת המוציא אם לאו, אינו חוזר ומברך, כי, ברכת המוציא מדברי סופרים, וספק דברי סופרים להקל, ואינו רשאי להחמיר על עצמו אלא שלא לאכול, אבל לא לברך, שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה".

ומזה מובן גם בנדו"ד:

"ספק ברכות להקל" בגלל שהברכה היא מד"ס, וספק ד"ס להקל — הרי זה רק טעם שאין חיוב לברך, אבל עדיין יכול להחמיר על עצמו ולברך. ועפ"ז, אין ראי' מזה שאנו מברכין "ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" שהקב"ה בודאי סולח, שהרי אפשר לומר שאמירת הברכה היא בגלל שמחמיר על עצמו לברך, כיון שרוצה שהקב"ה יסלח לו.

ולכן בהכרח להוסיף "משום חשש ברכה לבטלה", כמו בשו"ע הנ"ל, ש"אינו רשאי להחמיר על עצמו .. לברך, שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה".

ורק בגלל שיש חשש ברכה לבטלה, ואעפ"כ "אנו מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" — ישנה "האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה" .. (ש)רב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה כו".

(125) ברכות ח, רע"א.
(126) תושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס קא.
(127) סעיף זה — נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' רכז.

הדברים שלאח"ז. ועד"ז בנדו"ד, שהענין ד"שלח את עמי" הוא כדי ש"יעבדוני" — לקיים מצוותיו של הקב"ה!

ואכן הגוי הרוסי שאל את השאלה: אם אתה צועק כל כך שיתנו ליהודים לצאת ולנסוע לארץ ישראל — למה אתה בעצמך לא נוסע לארץ ישראל?! ... הגוי לא מחלק בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן; הוא רק שואל: אם אמנם "ישוב ארץ ישראל" הו"ע חשוב כל כך ("א געוואַלדיקער ענין"), הנה לפני שאתה צועק שיתנו ליהודי רוסיא לנסוע לארץ ישראל — בה בשעה שהם אומרים (או שמכריחים אותם לומר) שאין רצונם בכך — עשה זאת בעצמך! ארוז את חפציך וסע לארץ ישראל, ולאח"ז תוכל לדרוש שיתנו ליהודי רוסיא לנסוע לארץ ישראל; מדוע אתה יושב ב"מנהטן", וצועק שיתנו ליהודים לנסוע לארץ ישראל?! ...

ויתירה מזה — שואל הגוי: אפילו אם אינך דורש שיתנו להם לנסוע לארץ ישראל דוקא, אלא שיוכלו לצאת למדינה חפשית שבה יוכלו לקיים תומ"צ — הנה לכל לראש תקיים מצוות בעצמך, ולאח"ז תדרוש שיאפשרו ליהודי רוסיא לקיים מצוות; אבל כאשר אתה בעצמך אינך מקיים מצוות — מה אתה צועק אודות אפשרות קיום המצוות עבור יהודי רוסיא?!

שאלה זו שואל גוי שיש לו "א גוי'שע קאָפּ", ואילו אתה שיש לך "א אידישע קאָפּ" (שהרי "אע"פ שחטא ישראל הוא"⁴⁸), מה תענה על זה?! הגוי — אינו בעל בחירה, אלא "לב מלכים ושרים ביד ה'"; כך, שהוא שואל מה שהקב"ה רוצה שישאל: מדוע אתה בעצמך אינך מקיים מצוות?! ...

ועד"ז בנוגע לאלו שרוצים לפעול לטובת יהודי רוסיא עי"ז שמעמידים ב"שולחן הסדר" כסא ריק עם מצה:

מה יש לך להניח מצה על השולחן?! — תקיים בעצמך מצות אכילת מצה! גם אם אינך לוקח ג' מצות עם קערה וכו' — תקיים לכל-הפחות מצות אכילת כזית מצה! אבל הוא מסרב לכך; הוא צריך להראות שהוא ממתין ליהודי רוסיא, ולכן משאיר את המצה בשלימותה, מבלי לאכלה. — מהי התועלת מזה שהמצה נשארת שלימה על השולחן?! — אכול את המצה, ותקיים מצות אכילה מצה!

טז. לכל לראש — צריכים להבטיח שלא יכניסו גוי רוסי לארץ ישראל ויאמרו עליו שהוא יהודי.

לא מצינו בשום מקום שגוי צריך לקיים מצוות, חוץ משבע מצוות

(77) ע"פ משלי כא, א. וראה לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1. וש"נ.

בני נח, שאותן יכול לקיים גם ברוסיה. מה שלא יכולים לקיים שם — הם שאר המצוות, שהגוי אינו מחוייב לקיימם, ואדרבה: אסור לו לקיימם, כשם שאסור לו ללמוד תורה (שבע"פ)⁷⁸. ואעפ"כ, כאשר גוי מגיע לארץ ישראל ואומר שרוצה להיות יהודי — לא מעמידים תנאי שצריך לשמור שבת, להניח תפילין וללבוש ציצית, ולמול את עצמו; זאת לא, שהרי זו כפי' דתית... צריך רק לשאול אותו אם הוא רוצה חלק בארץ ישראל, וכיון שרצונו בכך, נותנים לו תעודה שהוא "יהודי"!

ומזה מתחילים כל הצרות, כאמור, שכאשר מכניסים גוים רוסיים ונותנים להם בעלות על ארץ ישראל, מראה הקב"ה מיד את התוצאה — שהתחילו לסבול צרות מהרוסיים!

ובכן: במקום לחפש עצות מה לעשות — צריך לתקן את סיבת הדבר, כי כשיש סיבה ומסובב, אין מה לחפש עצות לתקן את ה"מסובב"; כל זמן שה"סיבה" נשארת בקיומה, יכול המסובב לחזור ולבוא. ולכן יש צורך לבטל את ה"סיבה", וה"סיבה" היא — שרוצים לומר על גוי רוסי שהוא "יהודי", ויש לו חלק בארץ ישראל, ולכן יכול להביע דעה וכו'.

יז. וכל זה לא איכפת לאף אחד; אין פוצה פה ומצפץ!

כל אחד מחזיק את עצמו לגדול בישראל, ועד לגדול שבגדולים, ולכן, בנוגע לכל ענין רוצה להיות ה"קופץ בראש",

— האמת היא שיש לו "הסכמה" להיות "קופץ בראש" מדברי הגמרא במסכת מגילה⁷⁹ —

אבל בענין זה, כשצריך לפעול משהו כו', אינו עושה מאומה!

ומה שטוען שבלאה"כ לא יוכל לפעול — הרי ישנו החיוב "הוכח תוכיח את עמיתך"⁸⁰, "אפילו מאה פעמים"⁸¹, והיינו, שאפילו אם ניסה להוכיח תשעים ותשע פעמים ולא הועיל, חייב לחזור ולהוכיח עוד הפעם! (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ויהי רצון שיקויים מ"ש בפרשתנו⁸² "כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'", "וכפר את מקדש הקודש גו'", "והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם".

* * *

(78) ראה רמב"ם ה'י' מלכים פ"י ה"ט.
 (79) יב, ב (ושם: "הדיוט קופץ בראש").
 (80) קדושים יט, יז.
 (81) ב"מ לא, א.
 (82) טז, ל-לד.

ספק נוסף להיתר, המחליש את ספק האיסור הראשון, וממילא יש כאן רק "ספק-ספיקא" של אכילת דבר איסור.

משא"כ בנדו"ד — ענינו של ה"ספק-ספיקא" הוא שמצטרפים שני ספקות אם התשובה לבדה מועילה, וממילא הספק הנוסף מחזק את הספק הראשון שמא לא נתקבלה התשובה (דהיינו שמצד ה"ספק-ספיקא" נעשה הענין חמור יותר).

ולכאורה ה'י' מקום לפרש ששני הספקות הם: (א) שמא המחילה תלוי' בעת רצון דוקא; (ב) אפילו אם המחילה אינה תלוי' בעת רצון — שמא המחילה היא דוקא משום שחטא פעם אחת בלבד, אבל אם יחטא כמה פעמים — אין תשובתו מועלת (ולכן, שכשחוטא כמה פעמים ואינו עת רצון, יש כאן "ספק-ספיקא" — שני ספקות להחמיר, היינו שתשובתו לא תועיל, אם משום שאינו עת רצון ואם משום שחטא כמה פעמים).

אבל באמת אין לפרש כן, כי כדי ששני ספקות יוכלו להצטרף ל"ספק-ספיקא", ישנם כמה כללים בדבר, ומהם: (א) ה"ספק-ספיקא" צריך להיות "מתהפך"¹²². (ב) שני הספקות צריכים להיות "בגוף אחד וענין אחד"¹²³.

ובנדו"ד — הרי שני הספקות הנ"ל (הספק הראשון — שמא הכפרה תלוי' בעת רצון דוקא, והספק השני — שמא הכפרה היא רק כשחוטא פעם אחת) הם שני ספקות נפרדים לגמרי, ואינם לא בגוף אחד ולא בענין אחד. וממילא אין זה "ספק-ספיקא" בדוגמת ה"ספק-ספיקא" המבואר בהלכות תערוכות.

ולכן בהכרח לפרש את שני הספקות באופן אחר (ששניהם בגוף אחד ובענין אחד): (א) שמא המחילה היא דוקא משום שחטא רק פעם אחת בלבד; (ב) אפילו נאמר שאין הדבר תלוי במספר הפעמים, ותשובתו היתה מועלת אפילו אם ה'י' חוטא כמה פעמים — שמא המחילה היא דוקא משום שביקש והתחנן בכוונה אמיתית (וממילא, מי שחטא כמה פעמים ולא התחנן למחילה בכוונה אמיתית — יש כאן "ספק-ספיקא" אם תתקבל תשובתו)¹²⁴.

ועפ"ז יובן דיוק לשון אדה"ז "בלי שום ספק וס"ס בעולם": "שום ספק" — נכלל בזה גם ספק שאינו מצטרף ל"ספק-ספיקא", מאחר שאינו מתהפך או אינו בגוף אחד (כגון הספק שמא המחילה תלוי' בעת רצון דוקא); "וס"ס בעולם" — כולל "ספק-ספיקא" שהוא בגוף אחד ובענין

(122) ראה כללי ס"ס להש"ך שם סי' ד-ט"ו. (124) חסר קצת (המור"ז).

(123) שם ס"א ואילך.

היהדות, שיגיעו "חוצה", ובאופן שיהי פתח רחב — הן מצד המקבלים והן מצד המשפיעים — להוסיף בעבודה זו, ובתוספת חיות, ובאופן של "תפארת", כיון שנותנים על זה כחות מלמעלה.

ויה"ר שתהי הצלחה רבה ומופלגה בלימוד התורה וקיום המצוות, והפצת המעיינות חוצה, ועד שה"חוצה" יתבטל ("אויס חוצה") ויהפך להיות כמו מקום המקדש, וזו תהי ההכנה לגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו.

* * *

כו. הביאור באגרת התשובה:

ובהקדים דיוק נוסף¹¹⁹, שרבינו הזקן מוכיח שהקב"ה "רב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה כו" — מזה ש"אנו מברכין בכל תפלת י"ח . . חנון המרבה לסלוח", ולא מפסוקי התורה שמדברים אודות ענין התשובה, כפי שמביא הרמב"ם¹²⁰.

וטעם הדבר — כי, בנוגע לכל הפסוקים הנ"ל יש מקום לומר שאין זה מצד התשובה כשלעצמה, אלא בגלל שהיו ענינים נוספים, וכמו: עת רצון, תפלה ובקשה בכוונה אמיתית (כתפלת משה), ענין שנוגע לרבים, ריבוי צדקה, תעניות וכיו"ב.

אמנם, הצורך בענינים נוספים מלבד התשובה הוא רק בנוגע לתשובה כפי שהיא במדידה, שעל זה דובר בפרקים הקודמים; ועל זה מוסיף רבינו הזקן בפרק אחד עשר (למעלה מעשרה), שתשובה היא למעלה ממדידה, שלכן, גם התשובה כשלעצמה (ללא ענינים נוספים) מועילה בודאי.

כו. ומבאר רבינו הזקן שהוודאות בבקשת מחילה וסליחה מהקב"ה היא "בלי שום ספק וס"ס בעולם" — שבזה שולל את כל הספיקות שמא נפעל הדבר בגלל ענינים נוספים (עת רצון, או תענית ונתינת צדקה וכו') מלבד התשובה כשלעצמה.

ובפרטיות יותר — ובהקדמה, שה"ספק-ספיקא" שבדברי אדה"ז כאן הוא באופן הפכי מה"ספק-ספיקא" בכל שאר המקומות:

"ספק-ספיקא" בדרך כלל, הספק הנוסף מחליש את הספק הראשון (דהיינו שמצד ה"ספק-ספיקא" נעשה הענין קל יותר). ולדוגמא (בהלכות תערוכות¹²¹): דבר איסור שנתערב בהיתר, ואכל מן התערובת — יש כאן ספק אחד, שמא הדבר שאכל הוא דבר איסור; אבל אם חזר ונתערב אחד מהתערובת הראשונה בתערובת שני, ואכל מהתערובת השני — מצטרף

(119) סעיף זה — נדפס בלקוטי ביאורים
בספר התניא (קאָרף) ח"ב ס"ע רכו.
(120) הלי' תשובה פ"ז ה"רז.
(121) ראה טוש"ע י"ד סק"י ס"ח ובנו"כ.

יח. באגרת התשובה אוהזים בפרק י"א — "א געשמאָקער פרק", שככל שמעיינים בו יותר, מוצאים בו יותר ויותר!

ובהקדים בנוגע לאגרת התשובה בכללותה — שכל הענינים הם בתכלית הדיוק, ובפרט באגה"ת שכתב רבינו הזקן מהדורא קמא⁸³, ואח"כ מהדורא שני.

ועוד ענין מיוחד באגה"ת לגבי שאר חלקי התניא:

חלק ראשון שבתניא הו"ע של עבודה, וחלק שני שבתניא הו"ע של השכלה. — יש אמנם גם עניני השכלה בחלק ראשון, ועניני עבודה בחלק שני, אבל, חלק ראשון עיקרו עבודה, ואילו ההשכלה אינה העיקר (ח"ו לומר שזהו בדרך טפל, אבל אין זה העיקר), וחלק שני עיקרו השכלה, ואף שיש בו גם עבודה, אין זה העיקר⁸⁴.

ואילו באגרת התשובה — יש קבלה וחסידות וגם נגלה (כפי שרואים מיד בפרקים הראשונים, וכן בפרקים שלאח"ז — יותר או פחות), באופן גלוי יותר מאשר בכל ספר התניא, ולכן יש מקום לדייק באגה"ת יותר מאשר בכל ספר התניא⁸⁵.

יט. ויש להביא דוגמא לענין באגה"ת הקשור עם נגלה תורה:

בביאור הענין ד"ויפח באפיו נשמת חיים"⁸⁶ — מבאר רבינו הזקן⁸⁷: "פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום וכו'".

ובמהדורא קמא מביא דוגמא בנוגע לאדם שנופח לאיזה מקום — "כגון בריאה של בהמה". והרי דוגמא זו הו"ע בהלכה — כי בדיקת ריאה היא ע"י נפיחה⁸⁸.

והטעם שיש צורך בדוגמא מענין של הלכה⁸⁹ — כי, כשמביאים דוגמא מענין בעולם, ובנדו"ד, "כשהאדם נופח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים, אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום", יש מקום לומר שזהו רק מצד העלם והסתור העולם, ולכן אין זו ראי' שכן היא המציאות באמת; ולכן מוסיף "כגון בריאה של בהמה", שכיון שזהו ענין שנאמר בתורת אמת בנוגע להלכה של בדיקת ריאה, שנוגע לכשרות, הרי זו הוכחה שכן היא המציאות באמת.

(83) זאלקאווא תקנ"ט. קה"ת תשמ"ב.
(84) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 329 בשוה"ג.
(85) ראה גם תו"מ שם ריש ע' 330. וש"נ.
(86) בראשית ב, ז.
(87) אגה"ת פ"ה.
(88) שו"ע י"ד רס"ט בהגה"ה. וש"נ.
(89) ראה גם ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לאגה"ת שם (ע' תכב).

ולהעיר מדברי המשנה⁹⁰ שהיו אומרים "האיר פני כל המזרח עד שבחברון", "כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון"⁹¹, והיינו, שגם כשמדובר בנוגע לביהמ"ק, ובנוגע לעבודת הכהן, לאחר שכבר עשה את כל ההכנות המתאימות, יש צורך להזכיר הענין של זכות אבות; ועאכו"כ כשמדובר בנוגע לעניני העולם, בודאי יש לקשר אותם עם עניני תורה כו'.

כ. בנוגע לפרק י"א — מבואר שם ענין "האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה" .. (ש)רב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה, ומוסיף: "בלי שום ספק וס"ס בעולם".

וצריך להבין: מהו הדיוק "בלי שום ספק", ומהי ההוספה ד"ס"ס" (ספק ספיקא) ו"בעולם"⁹²?

[ולהעיר, שהלשון "בלי שום ספק וס"ס" הוא אמנם לשון הרגיל כפי המון עם, אבל, ברור הדבר שלא זו בלבד היא הסיבה לכתיבת לשון זה ע"י רבינו הזקן, ובפרט ע"פ הידוע⁹³ גדול מעלת רבינו הזקן, שבהיותו למטה הי' בכל הפרטים כמו בעולם האצילות, כך שכל דבר הוא בודאי בדיוק, ובפרט כשמדובר אודות הלשון "ספק וס"ס", שהם מונחים יסודיים בהלכה — ביו"ד ואה"ע, ובמקומות מפורזים גם בחו"מ ואו"ח].

וביותר צריך להבין — שהרי בהמשך הענין נאמר "אין כאן שום ספק כלל", ואינו מוסיף "וס"ס בעולם", ולכאורה, כשם שהוצרך להוסיף זאת לעיל, הי' לו להוסיף זאת גם כאן?

גם צריך להבין מ"ש בהוכחה לכך ש"אין כאן שום ספק כלל" — "שאנו מברכין .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח, והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"⁹⁴:

למאי נפק"מ כאן⁹⁵ אם הטעם לכך ש"ספק ברכות להקל" הוא "משום חשש ברכה לבטלה", או מטעם אחר, כמו בגלל שחיוב הברכה הוא מדרבנן⁹⁶, ו"ספיקא דרבנן לקולא"?

רבינו הזקן סובר אמנם ש"ספק ברכות להקל" הוא "משום חשש ברכה לבטלה", כמ"ש בשו"ע⁹⁷ בנוגע לברכת המוציא, אבל למאי נפק"מ כאן באגה"ת — הרי גם אם הטעם ש"ספק ברכות להקל" הוא בגלל

90 יומא כח, א. תמיד ל, א.
91 ירושלמי יומא פ"ג ה"א — הובא ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ריש ע' רכז. בפרש"י יומא שם, ב.
92 ראה גם שיחת ש"פ ויקהל שנה זו סט"ז (לעיל ע' ...).
93 ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 42 (כרך ד ע' שג). וש"נ.
94 מכאן עד סוף הסעיף — נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ריש ע' רכז. 95 ראה גם ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לכאן (ע' תלג).
96 ראה אנציק' תלמודית ערך ברכות (כרך ד ע' שג). וש"נ.
97 או"ח סק"ז סי"ב. וש"נ.

להפסיק להיות מונחים בעולמות עליונים, ולהתחיל להיות למטה בעולם העשי', יחד עם הקב"ה... שכן, בהיותם בעולם האצילות, אינם יחד עם הקב"ה, וגם לא בעולם המחשבה ועולם הדיבור, אלא דוקא בעולם העשי' נמצא הקב"ה, ושם גופא — במקום תחתון שאין תחתון למטה הימנו, בחפשו לקרב יהודי... כך, שיכול להתאים גם להם להיות למטה, יחד עם מלך מלכי המלכים הקב"ה!...

וכאשר צריכים לקרב יהודי — אין לטעון שיחפשו מישהו אחר שיעשה זאת, כיון שהוא עסוק בענינים אחרים, ויכול רק לבוא ל"אסיפה", ולאחרי שיאמרו לו "ישר כח", הולך לביתו לישון... אלא ההתעסקות בזה צריכה להיות בהשתתפות כל אחד ואחד.

וכן לאידך גיסא: בשעת ההתייסדות היתה התקוה שיהי' זה פתח רחב כדי להכניס את כל אלו שירצו להשתתף בעבודה זו, ויתנו תפקיד לכל אחד — מבלי לחלק את מי רוצים להכניס ואת מי לא רוצים להכניס, שלכן מושיבים את זה במזרח ואת זה במערב, ועד שמחפשים להצר לו עד שיצא לגמרי מעבר השני של הדלת... באמרם שמספיק שיהיו לצא"ח ששים ריבוא חסר אחד... וטוענים שאם פלוני יעסוק בזה, יגרע הדבר מההתעסקות שלו...

אבל אין האמת כן, ואדרבה: עי"ז יתוסף אצלו, וכמו "מעין", שככל ששואבים ממנו יותר, הולך וניתוסף יותר ב"מעין". ומה גם שאפילו אם יגרע ממנו — מה הרעש ("וואָס איז אַזוי דער געוואָלד..."), הרי בינתיים יוכלו לקרב עוד יהודי! ובפרט שמדובר אודות ענין הקשור עם "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"¹¹⁶ — "לחמו" של רבינו נשיאנו!

ולכן, בבוא יום ההתייסדות עוד הפעם, הרי זה זמן מסוגל להתחיל לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז — להפיץ את המעיינות, ובדרך ממילא גם הפצת היהדות, התורה והמצוה, ובאופן שלא זו בלבד שיהודים ידעו זאת, אלא שאכן ילמדו תורה ויקיימו מצוות בפועל, ויאירו את בתי בני"י ב"נר מצוה ותורה אור"¹¹⁷, שע"י יתוסף גם בגשמיות, בבני חיי ומזוני רוחי, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁹⁹.

וההתחלה בזה צריכה להיות מיום הש"ק ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"¹¹⁸, ובמשך חמשת הימים שנשארו עד ליום ההתייסדות, "תפארת שבתפארת" — לקבל החלטה טובה (ולהתחיל לקיימה מיד לאחר השבת) לעסוק בעבודה של הפצת המעיינות, ובדרך ממילא גם הפצת

116 משלי כב, ט. וראה זח"ג קל, א. 118 זח"ב סג, ב. פח, א.

117 שם ו, כג.

שנה עד לזמן של תחיית המתים יעברו כו"כ ענינים שמבטלים את כל ההעלמות וההסתרים כו', ואז ראויים כולם לתחיית המתים; משא"כ בנוגע לג"ע, שזהו מיד לאחרי ק"כ שנה, לא שייך ענין זה, ולכן אי אפשר לומר שלכל אחד יש חלק בג"ע.

ועפ"ז יש לבאר גודל הצורך בהשתדלות להתעסק עם יהודים נספים, כמ"ש¹¹¹ "הוכח תוכיח את עמיתך .. ואהבת לרעך כמוך" (שזהו חוב על כל אחד ואחת מישראל, שהרי זוהי מ"ע שאין הזמן גרמא) — דלכאורה, הרי גם בלאה"כ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" — כי, נוסף לכך שצריך להשתדל שיהי' לו חלק גדול יותר (כנ"ל שמדת החלק אינה שוה בכל ישראל), דכשם שהוא בעצמו רוצה חלק גדול יותר, הרי מצד "ואהבת לרעך כמוך" צריך להשתדל שגם לחבירו יהי' חלק גדול יותר, הנה עוד זאת, שצריך להשתדל להתעסק עמו כו' כדי שלא יצטרך לעבור את כל הענינים הבלתי-רצויים בשביל להיות ראוי ל"חלק לעולם הבא".

כה. ענין זה קשור עם "צעירי אגודת חב"ד", שהרי עבודתם היא להביא את אור התורה ואור המצוה לכל בני", וכפי שמוסיפה תורת החסידות — בדרכי נועם ובדרכי שלום, ומתוך מס"ג.

ולכן, בבוא יום ההתייסדות, "תפארת שבתפארת"¹¹², הנה "הימים האלה נזכרים ונעשים"²¹ — כפי שזוכר כל אחד את הזמן שייסדו את צא"ח, שעמדו אז בתנועה שבטוחים שבמשך זמן קצר יתוספו מאות יהודים שיעבדו מתוך מסירות שתביא להצלחה גדולה;

אלא שזהו כמו בכל הענינים, שעברו כמה הרפתקאות כו' (ובלשון תז"ל¹¹³ בנוגע לשלמה: "והלא כבר נאמר הנה בן נולד לך הוא יהי' איש מנוחה, אלא אמר הרבה קטיגורין (שיתכן ש)יעמדו מכאן ועד גיחון" — "וימשחו אותו גו' למלך בגיחון"¹¹⁴, ועד למעמד ומצב ש"וישב שלמה על כסא ה'¹¹⁵),

אמנם, בבוא יום זה עוד הפעם, הנה כל אלו שישנים, צריכים להתעורר משנתם! — כוונתי לאלו שישנים בענין זה, אף שעוסקים בענינים אחרים, שצריכים להתחיל לעסוק בענין זה.

מנוחים אמנם בענינים נעלים ביותר, בעולם המעשה, עולם הדיבור ועד לעולם המחשבה, ולמעלה יותר, אבל, במחילת כבודם, עליהם

(111) קדושים יט, יז-יח.

(112) ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח ע' 66. וש"נ.

אייר דאשתקד בסופה (ת"מ חנ"ו ע' 173).

(113) דברי הימים-א כט, כג.

(114) מלכים-א א, מה.

(115) דברי הימים-א כט, כג.

ש"ספיקא דרבנן לקולא", לא היינו מברכים "ברוך .. חנון המרבה לסלוח" על הספק.

וכפי שיתבאר לקמן.

כא. בהמשך להמדובר אודות ענין הספק — הנה כאן המקום לבאר ענין נוסף שעוררו בו ספק:

דובר בהתוועדות דאחרון של פסח⁹⁸ אודות הסבא משפולי, ר' לייב שרה'ס. ושאלו על זה: איך יתכן לומר שמדובר אודות אדם אחד?!

ובכן: בפשטות מסתבר לומר שמדובר אודות אדם אחד — כי: בכלל יודעים אודותם רק מעט, וכל מה שידוע — הרי זה אותו דבר: ריבוי מופתים שאירעו באותו זמן, ע"י צדיקים נסתרים, תלמידי המגיד, שהיתה להם שייכות לבעש"ט, כך, שמסתבר לומר שמדובר אודות אדם אחד.

ומה ששאלו שבספר רז' המלאך נזכר השם "לייב בן) שרה", ואילו בנוגע לאמו של הסבא משפולי נזכר שם אחר — הנה אפילו בנוגע להרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב שהי' מפורסם, יש ספק בנוגע לשם אמו, שלכן יש צורך בעדותו של בעל הקב ונקי"⁹⁹: "זכיתי לראות את הקמיע שהיתה תמיד על צווארו כו'", ושם נזכר שמה באופן אחר מבשאר מקומות, וא"כ יתכן שגם בנוגע לאמו של הסבא משפולי נפלה טעות כו'.

ולכן, עד שלא יתברר בוודאות שמדובר אודות שני אנשים, ישאר בתקפו משנ"ת אודות הטעם שמנגנים הניגון שלו באחש"פ; ואם יתברר שלא כנ"ל, אזי יחפשו ביאור אחר — אם יש בכלל צורך בביאור, שהרי יתכן שאין צורך בביאור, כיון שבחירת הניגון לא היתה מצד המחבר, אלא מצד תוכנו של הניגון, כמובן ל"בעל מנגן", וכפי שמצינו ש"ק מו"ח אדמו"ר ביאר כמ"פ תוכנו של ניגון¹⁰⁰.

ובכל אופן, עד שלא יבוא איש נאמן ויעיד שראה שתי מצבות על שני קברים במקומות שונים ושם אימותיהם שונה — יכולים לומר שמדובר אודות אדם אחד, ושלוש על ישראל.

* * *

כב. נהוג עתה ללמוד פרקי אבות (כפי שמביא רבינו הזקן בסידורו (מדברי הראשונים והאחרונים)): "נוהגין לומר פרקי אבות (ששה פרקים: חמשה פרקים הראשונים, והפרק האחרון שנקרא "קנין תורה"), פרק אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת", ובהקדמה לזה — "אומרים לפניו משנת¹⁰⁰ כל

(100) סנהדרין ר"פ חלק.

(98) סכ"ב (לעיל ע' ...).

(99) ב"שמות נשים" אות ס סק"י.

ישראל", היינו, שמשנה זו היא ההתחלה לכללות מסכת אבות, וגם לכל פרק בפני עצמו, ומזה מובן עד כמה נוגע ההבנה וההסברה של משנה זו:

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" — היינו תחיית המתים, כמובן מהמשך המשנה: "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא, האומר אין תחיית המתים מן התורה", כמבואר בגמרא "וכל כך למה, תנא, הוא כפר בתחיית המתים, לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה", ומזה מוכח "שעולם הבא האמור במשנה זו אינו העולם שהנשמות מונחות בו בזמן הזה, אלא העולם של תחיית המתים"¹⁰¹.

ומביאה המשנה ראי' לדבר — כלשון הרגיל בגמרא: "מנא הני מילי, דאמר קרא" — "שנאמר⁴² ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", היינו, ש"כל ישראל", "עמך כולם צדיקים", "לעולם ירשו ארץ", שקאי על "עולם הבא".

והראי' ש"ירשו ארץ" קאי על "עולם הבא" — ממ"ש "לעולם ירשו ארץ":

על הפסוק "וחי בהם" שבפרשתנו¹⁰², מפרש רש"י: "לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת".

ומזה מובן, שאי אפשר לומר ש"לעולם ירשו ארץ" קאי על עולם הזה, שהרי אין זה "לעולם", כיון ש"סופו הוא מת".

וכמו"כ אי אפשר לומר ש"לעולם ירשו ארץ" קאי על גן עדן — שהרי גם ירושת גן עדן אינה לעולם, כיון שלאח"ז יקומו הנשמות בתחיית המתים, וכמובא בדרושי אחרון של פסח¹⁰³ שכל הנשמות (אפילו הנשמות שלומדים תורה בג"ע שלשת אלפים שנה¹⁰⁴) יקומו בתחיית המתים וילמדו תורה ממשיח.

ועכצ"ל שמ"ש "לעולם ירשו ארץ" קאי על עולם התחי'.

אבל צריך להבין: למה הובא כאן גם סיום הפסוק "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" — בה בשעה שמחציו הראשון של הפסוק ("ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ") יודעים כבר ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"?

וכדמוכח גם ממ"ש הרמב"ם¹⁰⁵ ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם

(101) פי' הרע"ב.
 (102) ית, ה.
 (103) ראה לקו"ת צו יז, א. מאמרי אדה"ז
 על פרשיות התורה והמועדים — בשלח ע'
 רסא. שער האמונה פנ"ו ואילך. ובכ"מ.
 (104) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ה
 (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שצח). ד"ה כי ישאלך
 בנך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רכ). וראה גם
 ד"ה לה"ע תחיה"מ דש"פ אחרי, מבה"ח אייר
 תשמ"ו פ"ו (תו"מ סה"מ אייר ע' רכה). וש"נ.
 (105) הלי' תשובה פ"ג ה"ה.

הבא .. שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ .. כלומר ארץ החיים והוא העולם הבא", ואינו מביא את המשך הפסוק "נצר מטעי", כיון שאין זה נוגע לראי' ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

[ואין לומר שהרמב"ם לא הביא המשך הפסוק כיון שסמך על המשנה — שהרי כותב בהקדמתו לחיבורו: "קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם"].

כג. ויש לבאר גם כללות הענין ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" — דלכאורה אינו מובן: איך אפשר לומר ש"כל ישראל" — שיש בהם חילוקי מדריגות — שוים בענין של "עולם הבא"?

ומבואר במפרשים¹⁰⁶, שלכן נאמר הלשון "חלק לעולם הבא", "מפני שאין כל ישראל שוין בו, אלא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו", והיינו, שלכל אחד מישראל יש אמנם חלק בעולם הבא, אבל בנוגע למדתו של החלק, אם הוא חלק גדול או חלק קטן — הרי זה תלוי בעבודתו.

וכל זה — בנוגע ל"חלק לעולם הבא"; אך ישנו ענין נעלה יותר — "בן עולם הבא", שזה כבר תלוי בענין נוסף שאינו אצל "כל ישראל", כמארז"ל¹⁰⁷ "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא"; ולמעלה מזה הוא הענין ד"חזונו לחיי העולם הבא", שזהו ע"י עבודה מיוחדת, כדאיתא בגמרא במסכת כתובות¹⁰⁸ גבי "ההוא כובס".

והענין בזה — כפי שמבאר הצ"צ¹⁰⁹ ש"חלק לעולם הבא" קאי על מלכות, כי חלק סתם היינו רובע¹¹⁰, שזהו"ע ספירת המלכות, וענין זה שייך לכל אחד מישראל, כיון שכל נשמה היא מבחי' המלכות שנקראת "כנסת ישראל", אלא שבדרגא זו גופא יכול להיות חלק קטן או חלק גדול; "בן עולם הבא" קאי על ז"א שנקרא "בן", וזהו ענין שתלוי בעבודתו — "השונה הלכות בכל יום" וכיו"ב; ו"חזונו לחיי העולם הבא" קאי על בינה, שהיא דרגת "עולם הבא", וזהו הפירוש ד"חזונו" — שזוהי דרגת עוה"ב גופא.

כד. והנה, הענין ד"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" הוא בנוגע לתחיית המתים, אבל לא בנוגע לגן עדן.

ומטעמי החילוק בין תחיה"מ לג"ע — לפי שמהזמן שלאחרי ק"כ

(106) פי' הרע"ב.
 (107) מגילה כח, סע"ב. וש"נ.
 (108) קג, ב.
 (109) ראה סה"ל (ד"ח לצ"צ) ע' עוה"ב ע' קכג ואילך. וש"נ.
 (110) ראה ב"ב סג, א. שו"ע חו"מ סרנ"ג סכ"ד.